

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут іноземної філології
Кафедра германської філології та зарубіжної літератури

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

з обов'язкової освітньої компоненти

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

для підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
предметна спеціальність	014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))
спеціалізація	014.021 англійська мова і література
освітня програма	Середня освіта (Мова і література (англійська))
ННІ	іноземної філології

Укладачі: професор кафедри германської філології та
зарубіжної літератури **Астрахан Наталя**,
викладач кафедри германської філології та
зарубіжної літератури **Ващенко Тетяна**

Розглянуто та схвалено
на засіданні кафедри германської філології
та зарубіжної літератури
Протокол від № 14 від 12.05.2022

Завідувач кафедри _____ Наталя АСТРАХАН

Житомир 2022

УДК 82(1-87)(075.8)
А 83

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол № 10 від 24 червня 2022 року)*

Рецензенти:

Тетяна КОВАЛЬОВА, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Поліського національного університету;

Євгенія КАНЧУРА, кандидат філологічних наук, доцент кафедри теоретичної та прикладної лінгвістики Державного університету «Житомирська політехніка»;

Марина ПОЛХОВСЬКА, кандидат філологічних наук, доцент, директор ННІ іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Астрахан Н. І., Ващенко Т. Ю. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять із освітньої компоненти «Методика навчання зарубіжної літератури» для здобувачів першого рівня вищої освіти. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2022. 51 с.

© Астрахан Н. І., 2022

© Ващенко Т. Ю., 2022

© Житомирський державний
університет імені Івана Франка, 2022

ЗМІСТ

Опис освітньої компоненти.....	4
Критерії оцінювання навчальних досягнень на семінарському занятті....	5
Семінарське заняття № 1	6
Семінарське заняття № 2	11
Семінарське заняття № 3	14
Семінарське заняття № 4	18
Семінарське заняття № 5	23
Семінарське заняття № 6	27
Семінарське заняття № 7	32
Семінарське заняття № 8	36
Тема для самостійного опрацювання	40
Практичне завдання для самостійного опрацювання	44
Питання до заліку.....	46
Рекомендована література.....	49

ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП / ОНП рівень вищої освіти	Характеристика освітньої компоненти	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів -3	01 Освіта/Педагогіка	Обов'язкова	
	014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))		
Модулів -1	Середня освіта (Мова і література (англійська))	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 90		III	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 2,1 самостійної роботи здобувача - 6,9 год.	Перший (бакалаврський)	Лекції	
		14 год.	4 год.
		Практичні / Семінарські	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
		Індивідуальна робота	
-	-		
		Вид контролю: залік	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ НА СЕМІНАРСЬКОМУ ЗАНЯТТІ

Відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» (https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.) розроблені критерії оцінювання відповідей на теоретичні питання та виконання практичних завдань на семінарських заняттях.

Поточний, модульний та підсумковий контроль дозволяють системно та об'єктивно оцінити академічні досягнення здобувачів за всіма видами навчальних робіт, передбаченими навчальною та робочою програмами, силабусом, інструктивно-методичними матеріалами до семінарських занять, методичними рекомендаціями до організації самостійної та індивідуальної роботи.

Семінарське заняття	Теоретичні питання (кількість балів)	Практичні завдання (кількість балів)
Семінарське заняття № 1	50	50
Семінарське заняття № 2	50	50
Семінарське заняття № 3	50	50
Семінарське заняття № 4	50	50
Семінарське заняття № 5	50	50
Семінарське заняття № 6	50	50
Семінарське заняття № 7	50	50
Семінарське заняття № 8	50	50
Тема для самостійного опрацювання	50	50
Практичне завдання до заліку	50	50
Підсумкова модульна контрольна Робота	100	

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

Тема: Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти і навчальні програми із зарубіжної літератури.

***Мета:** ознайомити здобувачів освіти з Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, Концепцією нової української школи, чинними програмами із зарубіжної літератури як основними документами, що регламентують діяльність вчителя; навчити читати означені документи, працювати з програмою із зарубіжної літератури.*

***Ключові поняття:** державний стандарт, компетентність, компетенція, ключові компетентності, літературний компонент освіти, програма із зарубіжної літератури.*

План

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30. 09. 2020 р. № 898) та положення «Концепції Нової української школи» (2016).

2. Роль зарубіжної літератури у формуванні ключових компетентностей.

3. Запровадження наскрізних ліній у вивченні зарубіжної літератури.

4. Завдання, принципи та етапи вивчення зарубіжної літератури у загальній середній школі.

5. Структура літературної освіти та структура навчальної програми із зарубіжної літератури.

6. Літературна компетентність та її складники. Літературний компонент Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, його основні чинники.

7. Принципи викладання зарубіжної літератури у 5-9 класах. Навчальна програма для базової загальної середньої освіти.

8. Принципи викладання зарубіжної літератури у 10-11 класах. Навчальна програма для базової загальної середньої освіти.

Література

Основна:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020р. № 898) URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Концепція Нової української школи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednyaua-sch-2016/konceptsiya.html>
3. Зарубіжна література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 класи (2012р. зі змінами 2015-2017рр. URL: <https://www.google.ru/url?url=https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
4. Зарубіжна література. Програма для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. URL: <https://www.google.ru/url?url=https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

Додаткова:

1. Ісаєва О. О. Значення самостійних шкільних курсів «Українська література» і «Зарубіжна література» для майбутньої успішної життєдіяльності сучасної особистості цифрової епохи. *П'яті Волошинські читання. Творча майстерня Ніли Волошиної у перспекції філологічного простору Нової української школи: тези доповідей Усеукраїнської науково-практичної конференції (м, Миколаїв, 22-25 червня 2017 року)*. Миколаїв: ОІППО. 2017. С. 56–59.
2. Мацевко-Бекерська Л. В. Методика викладання світової літератури: Навчально-методичний посібник. Львів, 2011.
3. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник. Київ, 2010.
4. Ніколенко О. М. Компетентнісний підхід до викладання зарубіжної літератури. *Зарубіжна література*. 2016. № 6. С. 4–9.
5. Розман І. І., Тонкошкурова Л. І. Особливості викладання дисципліни «Шкільний курс зарубіжної літератури». *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції*,

м. Мукачєво, 22–23 жовтня 2020 р. / гол. ред. Т. Д. Щербан. Мукачєво: МДУ, 2020. С. 272–273.

Интернет-джерела

1. Клименко Ж. В. Про проект держстандарту. URL: <https://metod.iif.npu.edu.ua/>

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Календарно-тематичне планування уроків літератури складається на основі:

- а) державного стандарту;
- б) навчальної програми;
- в) концепції літературної освіти.

2. Визначте лінію, яка заявлена у Державному стандарті освіти у галузі «Мови і літератури» і реалізується у програмі із зарубіжної літератури через добір визначних творів світового письменства, що уособлюють у собі загальнолюдські цінності:

- а) літературознавча;
- б) аксіологічна;
- в) культурологічна.

3. Програма для 10–11 класів побудована на поєднанні таких підходів:

- а) хронологічного, концентричного, жанрово-тематичного, мультикультурного;
- б) хронологічного, концентричного, жанрово-тематичного, мультикультурного, безсистемного;
- в) хронологічного, концентричного, жанрово-тематичного, мультикультурного, безсистемного, адаптивного.

4. Відповідно до Державного Стандарту програма із зарубіжної літератури для 5-9 класів забезпечує розвиток:

- а) ключових компетентностей: уміння вчитися, спілкуватися державною мовою, іноземною мовою, комунікаційної, соціальної, громадянської, загальнокультурної;

б) проміжних компетентностей: уміння вчитися, спілкуватися державною мовою, іноземною мовою, комунікаційної, соціальної, громадянської, загальнокультурної;

в) додаткових компетентностей: уміння вчитися, спілкуватися державною мовою, іноземною мовою, комунікаційної, соціальної, громадянської, загальнокультурної.

5. Програма із зарубіжної літератури для 5-9 класів містить:

а) пояснювальну записку, розподіл годин за кожним класом, зміст навчального матеріалу;

б) пояснювальну записку, розподіл годин за кожним класом, зміст навчального матеріалу, перелік творів для вивчення напам'ять;

в) пояснювальну записку, розподіл годин за кожним класом, зміст навчального матеріалу, перелік творів для вивчення напам'ять, список творів для додаткового читання, сучасну науково-методична літературу для вчителя.

6. Літературний розвиток школярів – це складний і суперечливий процес, що розвивається:

а) по висхідній спіралі;

б) на лінійній основі;

в) по траєкторії.

7. Наскрізнi лінії є засобом

а) інтерпретації ключових і загальнопредметних компетентностей;

б) інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, навчальних предметів та предметних циклів;

в) кореляції ключових і загальнопредметних компетентностей, навчальних предметів та предметних циклів.

8. У програмі із зарубіжної літератури для 5-9 класів реалізовано

а) цілісний підхід до вивчення художніх творів;

б) особистісно-орієнтований підхід до вивчення художніх творів;

в) логічний підхід до вивчення художніх творів.

9. Складники літературної компетентності:

а) емоційно-ціннісна, літературознавча, загальнокультурна, компаративна;

б) емоційно-ціннісна, мовознавча, загальнокультурна, компаративна;

в) емоційно-ціннісна, літературознавча, загальнокультурна, загальногромадянська.

10. Наскрізні лінії це

а) екологічна небезпека й сталий розвиток, громадянська відповідальність, здоров'я і безпека, підприємливість і фінансова грамотність;

б) екологічна безпека й сталий розвиток, громадянська відповідальність, здоров'я і небезпека, підприємливість і фінансова грамотність;

в) екологічна безпека й сталий розвиток, громадянська відповідальність, здоров'я і безпека, підприємливість і фінансова грамотність.

Семінарське заняття № 2

Тема: Вчитель зарубіжної літератури. Планування та організація роботи вчителя-словесника.

***Мета:** ознайомити здобувачів освіти з основними напрямками діяльності вчителя, особистісними та професійними вимогами до нього, а також видами планування роботи вчителя ЗЗСО; сформуванню навички формування тематично-календарних планів.*

***Ключові поняття:** професіограма, діяльність вчителя, планування, календарно-тематичний план, методичний кабінет.*

План

1. Шкільний вчитель як соціальна роль. Професійні вимоги до особистості вчителя-словесника.
2. Основні напрями діяльності вчителя (дослідницький, конструктивний, організаційний, комунікативний).
3. Специфіка викладання шкільного предмета «зарубіжна література».
4. Планування роботи вчителя словесника. Календарно-тематичний план.
5. Кабінет зарубіжної літератури як навчально-методичний центр. Рада кабінету.
6. Наочність та технічні засоби в процесі викладання зарубіжної літератури.

Практичні завдання

1. Розробити календарно-тематичний план для конкретного класу та семестру, прив'язавши його до чинних програм із зарубіжної літератури.
2. Створити проєкт кабінету зарубіжної літератури.
3. Написати есеї на тему: «Вчитель літератури: професія і покликання».

4. Розробити презентацію за темою «Література доби Відродження». Охарактеризувати значення візуальних образів та технічних засобів, необхідних для реалізації презентації.

Література

Основна:

1. Жулинський М. Висока місія вчителя-зарубіжника. *Зарубіжна література*. 1999. № 11 (123). С.4–16.
2. Ісаєва О. О. Чи буде особистість майбутнього Homo legens. *Дивослово*. 2014. № 4(685). С. 2–10.
3. Кичук Н. Формування творчої особистості вчителя. Київ, 1991.
4. Мацевко-Бекерська Л. В. Методика викладання світової літератури: Навчально-методичний посібник. Львів, 2011.
5. Мірошниченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник. Київ, 2010.
6. Професія – вчитель літератури: Словник-довідник [упор. Т. Чередник]. Тернопіль, 2009.

Додаткова:

1. Мойсеїв І. Зарубіжна література в людинотворчому вимірі. Київ, 2003.
2. Організація навчального процесу у навчальних закладах. Київ: НВФ «Освіта», 2004.
3. Сорокіна Е. Кабінет – моя творча майстерня. *Література та культура в навчальних закладах України*. 2002. № 5. С. 8–13.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ: Радянська школа, 1988.
5. Сухомлинський В. О. Як любити дітей // Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5-ти т. Статті. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 5. С. 292 - 308.
6. Шуляр В. І. Планування літературної освіти школярів: технологічна концепція: Практико-орієтована монографія / За ред. Н. Й. Волошиної. Миколаїв, 2006.

Інтернет-джерела:

1. Зарубіжна література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 класи (2012 р. зі змінами 2015-2017рр. URL: <https://www.google.ru/url?url=https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

2. Зарубіжна література. Програма для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. URL: <https://www.google.ru/url?url=https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

3. Штейнбук Ф. Методика викладання зарубіжної літератури в школі. Тернопіль, 2009. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/437729.pdf

Завдання для самостійної роботи:

1. Зробити презентацію на одну із запропонованих тем: «Роль вчителя у суспільстві», «Вчитель XXI століття: який він?», «Яким я бачу вчителя зарубіжної літератури?»

2. Підготуйте розповідь про свого шкільного вчителя української мови і літератури, зарубіжної літератури. Охарактеризуйте його вплив на Ваше рішення щодо вибору напрямку та спеціальності навчання в університеті.

Семінарське заняття № 3

Тема: Урок зарубіжної літератури. Методи, прийоми, види діяльності на уроці.

***Мета:** ознайомити здобувачів освіти з сучасними методичними уявленнями про урок зарубіжної літератури, напрацюваннями українських та зарубіжних методистів щодо типології уроків; сформуванню вміння визначати тип уроку, характеризувати особливості структури уроків різного типу.*

***Ключові поняття:** урок зарубіжної літератури, типологія уроку, структура уроку, поурочний план, метод і прийом навчання, ступені пізнання літератури.*

План

1. Три етапи роботи над уроком.
2. Тип уроку. Проблема класифікації (Махмутов, Голубков, Соколов, Кудряшов, Пасічник).
3. Структура уроку. Характеристика основних елементів структури.
4. Поурочне планування.
5. Критерії оцінки уроку та аналіз оцінки.
6. Поняття про метод навчання. Принципи класифікації методів. Метод – прийом – вид діяльності.
7. Методи та чотири ступені в логіці пізнання літератури як навчальної дисципліни.

Практичні завдання

1. Розробити план-конспект конкретного уроку за обраною темою (прив'язавши його до чинної навчальної програми з зарубіжної літератури).
2. Довести доцільність використання обраних методів, прийомів, видів діяльності з погляду на тип та мету уроку.
3. Обґрунтувати застосування методів та прийомів у процесі вивчення історико-літературного матеріалу, дидактичної репрезентації літературно-художньої епохи (на прикладі конкретної теми).

Література

Основна:

1. Мацевко-Бекерська Л. В. Методика викладання світової літератури: Навчально-методичний посібник. Львів, 2011.
2. Мірошниченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник. К., 2010.
3. Наукові основи методики літератури: Посібник / Н. Й. Волошина, О. М. Бандура, О. А. Гальонка та ін.; [за ред. Н. Й. Волошиної]. К., 2002.
4. Ніколенко О. М., Куцевол О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури: посібник. 5–11 класи. К., 2003.
5. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник. К., 2007.

Додаткова:

1. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. К., 2004.

Інтернет-джерела:

1. Ісаєва О. О. Методи вивчення зарубіжної літератури в школі. URL: <http://www.isaieva.kiev.ua/download/prez-1-2-metod.pdf>

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Вкажіть твір, при аналізі якого використання переказу тексту або складання плану не є доцільним:

- а) О. Генрі «Останній листок»;
- б) Ш. Бодлер «Альбатрос»;
- в) Б. Шоу «Пігмаліон».

2. На якому з уроків повинен домінувати метод творчого читання?

- а) урок-дослідження;
- б) урок виразного читання;
- в) урок-роздум.

3. За характером діяльності вчителя й учня виділяють наступні методи:

- а) метод творчого читання, евристичний, дослідницький, репродуктивний, творчий;
- б) метод творчого читання, евристичний, дослідницький, репродуктивний;
- в) метод творчого читання, евристичний, дослідницький, репродуктивний, узагальнюючий.

4. Метод навчання - це

- а) спосіб взаємодії вчителя і учнів, спрямований на реалізацію освітньо-виховної мети уроку;
- б) спосіб взаємодії вчителя, учнів і батьків, спрямований на реалізацію освітньо-виховної мети уроку;
- в) спосіб взаємодії вчителя, учнів і батьків, спрямований на реалізацію освітньо-виховної мети батьківських зборів.

5. За джерелом отримання знань методи бувають:

- а) словесні, наочні, практичні, самостійної роботи;
- б) словесні, практичні, наочні;
- в) словесні, наочні, практичні, творчі.

6. Який з прийомів відповідає репродуктивному методу?

- а) читання художнього тексту в особах;
- б) постановка проблеми вчителем;
- в) конспектування лекції вчителя.

7. За формою здобуття знань методи поділяють на

- а) лекцію, бесіду, самостійну роботу, творчу роботу;
- б) лекцію, бесіду, самостійну роботу;
- в) лекцію, бесіду, самостійну роботу, дослідницьку роботу.

8. За яким твором підсумковий урок можна організувати як урок-інсценізацію?

- а) Ж. Б. Мольєр «Міщанин-шляхтич»;
- б) М. В. Гоголь «Сорочинський ярмарок»;

в) О. де Бальзак «Гобсек».

9. Який з прийомів відповідає евристичному методу?

- а) виразне читання;
- б) побудова системи запитань;
- в) постановка проблеми для всього класу.

10. Навчальна робота вчителя поділяється на три етапи:

- а) підготовка до уроку, проведення, аналіз;
- б) підготовка до уроку, проведення, аналіз, написання творчих робіт;
- в) підготовка до уроку, проведення, аналіз, написання творчих робіт, підготовка до літературного вечора.

Семінарське заняття № 4

Тема: Текстуальне вивчення літературного твору на уроці зарубіжної літератури.

***Мета:** ознайомити здобувачів освіти з напрацьованими в українській та зарубіжній методиці підходами до завдання текстуального вивчення літературного твору, розкрити взаємозв'язок шкільного аналізу тексту/твору з методологічними основами сучасного літературознавства; сформулювати вміння самостійно обирати доцільний шлях аналізу твору, узгоджувати його з певною літературознавчою концепцією; здійснювати обґрунтований з погляду сучасного літературознавства аналіз художнього тексту та особистісну інтерпретацію програмового твору.*

***Ключові поняття:** текстуальне вивчення літературного твору, методологія літературознавства, літературознавчий метод, літературознавча концепція, шкільний аналіз, шлях аналізу, інтерпретація твору.*

План

1. Значення уроків вивчення творів у структурі навчальної дисципліни.
2. Специфіка вивчення творів у 5–9 та 10–11 класах.
3. Етапи вивчення твору.
4. Проблема шкільного аналізу літературного твору.
5. Літературознавча концепція як основа аналізу літературного твору на уроці зарубіжної літератури.
6. Методологія шкільного аналізу й проблеми літературознавчої методології.
7. Шляхи шкільного аналізу літературного тексту/твору.
8. Аналіз та інтерпретація. Інтерсуб'єктивна значущість навчальної інтерпретації літературного твору.
9. Врахування родової специфіки в процесі вивчення літературного твору.

Практичні завдання

1. Обґрунтувати методи, прийоми, види діяльності, підпорядковані реалізації обраного шляху аналізу конкретного твору на уроці літератури (за власним вибором на основі чинної програми із зарубіжної літератури).
2. Показати на конкретному прикладі можливість використання літературознавчої концепції на уроці вивчення твору.
3. Охарактеризувати методи і прийоми, необхідні для реалізації пообразного шляху аналізу роману М. де Сервантеса «Дон Кіхот» на уроці зарубіжної літератури (8 клас).

Література

Основна:

1. Мацевко-Бекерська Л. В. Методика викладання світової літератури: Навчально-методичний посібник. Львів, 2011.
2. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник. К., 2010.
3. Ніколенко О. М., Куцевол О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури: посібник. 5–11 класи. К., 2003.
4. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник. К., 2007.

Додаткова:

1. Клименко Ж. В. Компаративний підхід до викладання літератури в школі. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2010. № 12.
2. Клименко Ж. В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи. К., 2006.
3. Ковбасенко Ю. І. Г. Флобер «Пані Боварі». А. Доде. Цикл творів про Тартарена: матеріали до уроків літератури. 10 клас. Відродження. Мови, літератури, історія народів України у національних школах. К., 1994.
4. Ковбасенко Ю. І. Життєвий і творчий шлях Ф. Достоєвського. «Злочин і кара» як філософський поліфонічний соціально-психологічний роман. *Зарубіжна література*. К., 2010. № 26.
5. Ситченко А. Навчально-технологічна концепція літературного

аналізу. К., 2004.

6. Словник художніх засобів і тропів [автор-укладач В. Ф. Святовець]. К., 2011.

7. Таранік-Ткачук К. В. Стилiстичний аналіз художнього твору на уроках зарубіжної літератури. К., 2008.

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Інноваційні або нетрадиційні шляхи аналізу творів:

- а) за розвитком дії, стилістичний, текстуальний;
- б) філологічний, стилістичний, компаративний;
- в) проблемно-тематичний, філологічний, інтертекстуальний.

2. До одного роду літератури належить:

- а) панегірик, епіграма, хоку, танка, фарс;
- б) панегірик, епіграма, хоку, танка, есей;
- в) панегірик, епіграма, хоку, танка, ода.

3. Інтерпретація – це

- а) дослідницька діяльність, пов'язана з тлумаченням літературного твору на різних його структурних рівнях через співвіднесення з цілісністю вищого порядку;
- б) дослідницька діяльність;
- в) дослідницька діяльність, що стає передумовою виразного читання літературного твору.

4. Методологічні принципи шкільного аналізу художнього твору:

- а) принцип цілісності, принцип відповідності форм і шляхів аналізу художній природі твору, принцип багатозначності, принцип єдності змісту та форми;
- б) принцип цілісності, принцип відповідності форм і шляхів аналізу художній природі твору;
- в) принцип цілісності.

5. Основні шляхи аналізу літературних творів:

- а) за розвитком дії, пообразний, проблемно-тематичний;
- б) вслід за автором, проблемно-тематичний, текстуальний;
- в) послідовний, проблемно-тематичний, детальний.

6. Специфіка вивчення зарубіжної літератури у школі полягає в тому, що твори світового письменства вивчаються

- а) мовою оригіналу;
- б) у художніх україномовних перекладах;
- в) у художніх англійськомовних перекладах.

7. Мета заключного етапу роботи з художнім текстом:

- а) навчити учнів самостійно давати оцінку окремим частинам і всьому твору в цілому, мати своє судження про вчинки дійових осіб, розвивати навички усного і писемного мовлення;
- б) навчити учнів самостійно давати оцінку окремим частинам і всьому твору в цілому, мати своє судження про вчинки дійових осіб, писати ліричні твори;
- в) навчити учнів самостійно давати оцінку окремим частинам і всьому твору в цілому, мати своє судження про вчинки дійових осіб, писати напам'ять уривки з творів.

8. Етапи вивчення драматичного твору у 9-11 класах:

- а) підготовка до сприйняття твору, читання твору, повторне читання, словникова робота, близький до тексту переказ;
- б) підготовка до сприйняття твору, читання твору, аналіз твору, підсумки, творчі усні та письмові роботи;
- в) підготовка до сприйняття твору, читання твору, повторне читання, словникова робота, використання окремих елементів аналізу.

9. Етапи вивчення епічного твору у 7-8 класах:

- а) підготовка до сприйняття твору, читання твору, аналіз твору, підсумки, творчі усні та письмові роботи;
- б) підготовка до сприйняття твору, словникова робота, бесіда за змістом прочитаного, підсумки;
- в) підготовка до сприйняття твору, читання твору з коментарем,

словникова робота, бесіда за змістом прочитаного, близький до тексту переказ, підсумкові заняття.

10. Цей шлях аналізу в методичній науці називають аналізом за розвитком дії, цілісним або послідовним. Про який шлях аналізу йдеться?

- а) проблемно-тематичний;
- б) «услід за автором»;
- в) пообразний.

Семінарське заняття № 5

Тема: Теоретико-літературні поняття та уроках зарубіжної літератури.

Мета: ознайомити здобувачів освіти зі значенням вивчення теоретико-літературних понять в межах шкільного курсу зарубіжної літератури, місцем теоретико-літературного матеріалу в чинній програмі із зарубіжної літератури; сформулювати вміння обирати доцільні методи та прийоми для ознайомлення з теоретико-літературними поняттями, їх введення та наступної актуалізації з поглибленням розуміння.

Ключові поняття: теорія літератури, поняття, термін, принцип наступності, принцип послідовності.

План

1. Теоретико-літературні поняття у системи шкільної літературної освіти.
2. Теорія літератури у шкільній програмі із зарубіжної літератури.
3. Основні принципи вивчення теорії літератури на уроці.
4. Три рівні теоретико-літературних понять.
5. Етапи засвоєння теоретико-літературних понять.
6. Питання теорії літератури в календарно-тематичному плані.
7. Методи, прийоми та засоби вивчення теорії літератури.

Практичні завдання

1. Знайдіть у запропонованому фрагменті теоретико-літературні поняття. Розкрийте їх значення. Які з них вивчаються в межах шкільного курсу зарубіжної літератури?

Театральне мистецтво Стародавньої Греції: трагедія, комедія, сатирична драма. Еволюція жанру трагедії у творчості Есхіла, Софокла, Евріпіда («Прометей закутий», «Едіп-цар», «Гіпполіт»). Природа конфлікту в античній драмі.

2. Оберіть теоретико-літературне поняття (спираючись на чинну програму із зарубіжної літератури) та визначіть етапи його засвоєння учнями у 5–9 та 10–11 класах.

3. Розробить методику вивчення теоретико-літературного поняття на конкретному уроці (з опорою на навчальну програму).

Література

Основна:

1. Бандура О., Бандура Г. Теорія літератури в тезах, дефініціях, таблицях: Навчальний довідник. К., 2008.
2. Мірошниченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник. К., 2010.
3. Ніколенко О. М., Куцевол О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури: посібник. 5–11 класи. К., 2003.
4. Ніколенко О. М., Мацапура В. І. Літературні епохи, напрями, течії. К., 2004.
5. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник. К., 2007.

Додаткова:

1. Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Теорія літератури: підручник для студ. філол. спец. вищ. навч. Закладів. К., 2008
2. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія). К., 2009.
3. Ніколенко О. М., Куцевол О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури: посібник. 5–11 класи. К., 2003.
4. Ситченко А. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу. К., 2004.
5. Шалагінов Б.Б. Науковий та «шкільний» аналізи художнього тексту *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2004. № 6. С. 6–9.

Інтернет-джерела:

1. Астрахан Н. І. Теорія літератури: основи, традиції, актуальні проблеми : навчальний посібник. К., 2021.
<http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/32716>

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Епос, лірика, драма – це

- а) роди літератури;
- б) літературні жанри;
- в) жанрові різновиди.

2. Під час вивчення теоретико-літературних понять слід керуватися такими методичними принципами:

- а) принцип науковості, наступності, доступності, багатозначності, історизму тощо;
- б) принцип конкретизації, наступності, доступності, багатозначності, історизму тощо;
- в) принцип узагальнення, наступності, доступності, багатозначності, історизму тощо.

3. У формуванні системи знань з теорії літератури слід використовувати таку наочність:

- а) словесну, візуальну, текстову;
- б) словесну, зразки суміжних мистецтв, текстові й графічні таблиці;
- в) словесну, зразки суміжних мистецтв, текстові й статистичні таблиці.

4. Теорія літератури складається з основних чотирьох розділів:

- а) «Художня література як вид мистецтва», «Художньо-літературний твір», «Літературні роди й види», «Літературний процес»;
- б) «Публіцистична література як форма ідеології», «Художній твір», «Літературна генологія», «Літературна еволюція»;
- в) «Масова література як предмет виробництва», «Публіцистичний твір», «Літературна генерика», «Літературна освіта».

5. Продовжіть твердження: «Теоретико-літературне поняття має формуватися і збагачуватися...»

- а) безпосередньо на основі тексту літературного твору;
- б) незалежно від роботи над художнім текстом;
- в) незалежно від роботи над художнім текстом та безпосередньо на основі тексту літературного твору.

6. Визначте найтипівіші труднощі, що виникають у школярів під час вивчення теоретико-літературних понять:

- а) механічне заучування визначень, нерозуміння зв'язку теорії з практикою;
- б) проблеми при формулюванні визначення поняття теорії літератури;
- в) труднощі у «перенесенні» поняття на інший літературний твір.

7. Рівні опанування учнями теоретичних понять:

- а) початковий, середній, достатній, високий;
- б) початковий, класичний, достатній, високий;
- в) початковий, інтерпретаційний, достатній, високий.

8. Встановіть відповідність між твором та теоретико-літературним поняттям, що вивчається у цьому творі

а) байки Езопа	трагедія, конфлікт;
б) Есхіл «Прометей закутий»	алегорія, епічний жанр;
в) Б. Брехт «Матінка Кураж та її діти»	зонги, епічна драма.

9. Троп, який полягає в поясненні одного предмета через інший, подібний до нього, за допомогою єднальних сполучників *як, мов, немов, наче, буцім, ніби* та ін.

- а) епітет;
- б) порівняння;
- в) метафора.

10. Фольклорними жанрами є

- а) новела, оповідання, повість;
- б) прислів'я, легенди, казки, пісні;
- в) роман, роман-хроніка, роман-епопея.

Семінарське заняття № 6

Тема: Вивчення творів світової літератури з урахуванням їх родової специфіки.

Мета: ознайомити здобувачів освіти з специфікою текстуального вивчення творів зарубіжної літератури різних родів літератури; сформулювати вміння обирати доцільні методи, прийоми, форми роботи, а також шляхи аналізу з урахуванням родової специфіки.

Ключові поняття: літературний рід, генерика та генеалогія літератури, епос, лірика, драма, міжродова взаємодія, літературний жанр, жанровий різновид, текстуальне вивчення твору, шлях аналізу.

План

1. Теорія літератури про розподіл літератури на роди, родову специфіку, міжродову взаємодію.
2. Епічні жанри у навчальній програмі із зарубіжної літератури.
3. Особливості текстуального вивчення епічного літературного твору, його основні етапи.
4. Методичні прийоми ефективного вивчення епічного твору на уроці зарубіжної літератури. Значення переказу. Проєкт інсценізації або екранізації як форма творчого освоєння епічного твору.
5. Ліричні жанри у навчальній програмі із зарубіжної літератури.
6. Складності дидактичного освоєння ліричного твору. Ліричне переживання. Лірична пауза серед етапів роботи вчителя над вивченням ліричного твору.
7. Методичні прийоми ефективного вивчення ліричного твору на уроці зарубіжної літератури. Прийом виразного читання поетичного тексту. Художня мова поезії в контексті шкільного аналізу.
8. Драматичні жанри у навчальній програмі із зарубіжної літератури. Специфіка драматичного твору. Репліки і ремарки. Конфлікт. Драматичні жанри.
9. Етапи вивчення драматичного твору.
10. Методичні прийоми ефективного вивчення драматичного твору на уроці зарубіжної літератури. Читання по ролям. Проєкт вистави як

форма реалізації дослідницького методу аналізу художнього тексту драматичного твору.

Практичні завдання

1. Розробіть план-конспект уроку, присвяченого вивченню історичного роману В. Скотта «Айвенго» на уроці зарубіжної літератури (7 клас). Доведіть, що розроблений урок відповідає специфіці епічного твору.

2. Розробіть план-конспект уроку, присвяченого вивченню поезії французького символізму, зокрема, ліричним творам П. Верлена «Осіння пісня», «Так тихо серце плаче...», «Поетичне мистецтво» та А. Рембо «П'яний корабель», «Голосівки», «Відчуття» (10 клас). Покажіть, як структура уроку відображає особливості шкільного вивчення ліричної поезії.

3. Розробіть план-конспект уроку, присвяченого символічній драм М. Метерлінка «Синій птах» (10 клас). Поясніть, які прийоми текстуального вивчення твору відповідають природі драматичного літературного твору.

Література

Основна:

1. Мацапура В. Особливості лірики та різні підходи до її аналізу. *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 1998. № 11.

2. Наукові основи методики літератури [за ред. Н. Волошиної]. К., 2002.

3. Ніколенко О. М. Художність в оцінці творів мистецтва. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2014. № 3. С. 9–10.

4. Словник художніх засобів і тропів [автор-укладач В. Ф. Святовець]. К., 2011.

5. Таранік-Ткачук К. В. Стилістичний аналіз художнього твору на уроках зарубіжної літератури. К., 2008.

6. Токмань Г. Екзистенціально-діалогічне прочитання художнього тексту : Вибрані студії. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2016.

Додаткова:

1. Ісаєва О. О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури. К., 2003.
2. Капська А. Й. Як навчити учнів виразно читати. К.: Рад. школа, 1978.
3. Ковбасенко Ю. І. Поглиблене вивчення літератури і новітні педагогічні вимірювання. *Вітчизняна філологія: теоретичні та методичні аспекти вивчення*. Вип. 5. Черкаси, 2015.
4. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія). К., 2009.
5. Стайн Дж. Сучасна драматургія в теорії та театральній практиці: в 3 книгах. Львів, 2003.
6. Таранік-Ткачук К. В. Від Вітмена до Маркеса: Матеріали до уроків зарубіжної літератури. Тернопіль, 2005.

Інтернет-джерела:

1. Астрахан Н. І. Теорія літератури: основи, традиції, актуальні проблеми : навчальний посібник. К., 2021.
<http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/32716>
2. Ісаєва О. О. Методи вивчення зарубіжної літератури в школі.
URL: <http://www.isaieva.kiev.ua/download/prez-1-2-metod.pdf>
3. Штейнбук Ф. Методика викладання зарубіжної літератури в школі. Тернопіль, 2009. URL:
http://library.udpu.org.ua/library_files/437729.pdf

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Роди літератури:

- а) епос, лірика, драма;
- б) епічна драма, ліро-епос, ліро-драма;
- в) історичний роман, громадянська лірика, драма абсурду.

2. Наочні методичні прийоми – це

- а) організаційні, технічні;
- б) організаційні, логічні;
- в) технічні, логічні.

3. Методичні прийоми – це

- а) частина метода, за допомогою якого сам метод реалізується на практиці;
- б) шлях аналізу, за допомогою якого сам метод реалізується на практиці;
- в) форма навчальної діяльності, за допомогою якого сам метод реалізується на практиці.

4. Міжродові літературні жанри – це

- а) епічна поема, балада, ліричний роман, драматична поема;
- б) поема, байка, роман, епопея;
- в) містерія, міракль, фарс, трагікомедія.

5. Етапи роботи над ліричним твором

- а) підготовка до сприйняття твору, читання твору, лірична пауза, повторне читання, словникова робота, бесіда за змістом прочитаного;
- б) підготовка до сприйняття твору, читання твору, словникова робота, бесіда за змістом прочитаного, інсценізація;
- в) підготовка до сприйняття твору, читання твору, словникова робота, бесіда за змістом прочитаного, складання плану.

6. Словесні методичні прийоми – це

- а) логічні, організаційні, технічні;
- б) словесні, наочні і практичні;
- в) словесні, наочні і теоретичні.

7. Практичні методичні прийоми – це

- а) організаційні, технічні, логічні;
- б) організаційні, практичні, логічні;
- в) організаційні, методичні, логічні.

8. Прийоми творчого читання:

- а) постановка проблеми, визначення проблемних завдань, реалізація дослідницької діяльності;
- б) читання по ролям, виразне читання, читання про себе;
- в) конспектування, складання плану відповіді, підготовка реферату.

9. Методичні прийоми поділяються на

- а) словесні, наочні і практичні;
- б) словесні, наочні і теоретичні;
- в) словесні, наочні і теоретично-практичні.

10. Жанри епосу

- а) комедія, трагедія, драма;
- б) роман, новела, оповідання;
- в) ода, сонет, пісня.

Семінарське заняття № 7

Тема: **Вивчення біографії письменника.**

***Мета:** ознайомити здобувачів освіти з підходами до вивчення життя та творчості письменників в контексті формування системних історико-літературних знань в учнів ЗЗСО; показати можливості ефективної реалізації програмових завдань, зумовлених необхідністю репрезентації творчої особистості митця на уроці зарубіжної літератури.*

***Ключові поняття:** біографія, біобібліографія, біографічний метод у літературознавстві, біографічний автор, іманентний автор, проблема автора.*

План

1. Біографічний метод у літературознавстві й проблеми вивчення біографії та творчості письменника у ЗЗСО.
2. Поняття про біографічного та іманентного автора.
2. Особливості вивчення творчого шляху письменника у 5–9 класах.
3. Специфіка вивчення біографії письменника у старших класах.
4. Елементи шкільної репрезентації біографії письменника (портрет, ім'я, дати, доба, громадська та політична діяльність, світогляд, епістолярна спадщина, автобіографія, інтерв'ю, літературний портрет, нагороди, бібліотека, особисте життя, музеї).
5. Наочність та ТЗН на уроках вивчення біографії письменника.
6. Біографічні зв'язки письменників з Україною.
7. Проблема автора у сучасному літературознавстві й завдання шкільного вивчення життя та творчості письменників.

Практичні завдання

1. Запропонуйте проект розгляду на уроці зарубіжної літератури теми «Вільям Шекспір великий поет і драматург доби Відродження. “Шекспірівське питання”». Створіть презентацію для реалізації цього проекту.

2. Розробіть план-конспект уроку вивчення біографії письменника (за власним вибором, з опорою на чинну програму із зарубіжної літератури).

2. Створіть проект шкільного музею, навчального фільму, теле- чи радіопередачі, присвячених біографії письменника (за власним вибором форми репрезентації та автора).

Література

Основна:

1. Богдан Л. С. Системний підхід до вивчення біографії письменника на уроках зарубіжної літератури. *Всесвітня літ. в серед. навч. закл. України*. 2003. № 3. С. 45–46.

2. Ковбасенко Ю. І. Вивчення біографічних відомостей про письменника як методична проблема. *Постметодика*. Полтава. 2006. № 6 (70).

3. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник. К., 2010.

4. Ніколенко О. М., Куцевол О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури: посібник. 5–11 класи. К., 2003.

5. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник. К., 2007.

Додаткова:

1. Богдан Л. С. Особливості вивчення біографії письменника на уроках зарубіжної літератури. *Актуальні проблеми науково-методичного забезпечення викладання зарубіжної літератури в навчальних закладах України: Зб. матеріалів конф. Ч. 2*. К. : УАВЗЛ, 2002. С. 15–21.

2. Шаповалова Є. Початок уроку при вивченні біографії письменника. *Українська мова і література в школі*. 1982. № 6. С. 36–39.

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Творчість яких митців пов'язана з Житомирщиною?

- а) В. Короленко, А. Крісті, М. Коцюбинський;
- б) В. Короленко, О. де Бальзак, Джозеф Конрад;
- в) В. Короленко, А. Міцкевич, Й. В. Гете.

2. Основоположник біографічного методу

- а) Г. Брандес;
- б) О. Ніколенко;
- в) Ш. Сент-Бев.

3. З якою метою вивчають біографію письменника в школі?

- а) зрозуміти своєрідність особистості письменника, його творчість, простежити його долю в тісному зв'язку з суспільно-історичними подіями епохи;
- б) зрозуміти особливості характеру письменника;
- в) з'ясувати, як особисте життя відображається у творах.

4. У 5-6 класах вивчається

- а) біографічна довідка про письменника;
- б) біографія письменника;
- в) спогади митців про письменника.

5. У 7 класі вивчається

- а) біографічна довідка;
- б) біографічна розповідь;
- в) біографічні нотатки.

6. В старших класах вивчається

- а) життєвий і творчий шлях письменника;
- б) біографічна довідка;
- в) біографічна розповідь.

7. Біографічний метод – це

- а) спосіб вивчення літератури, при якому біографія і особистість письменника розглядаються як визначальний момент творчості;
- б) спосіб вивчення літератури, при якому біографія читача і його особистість розглядаються як визначальний момент рецепції твору;
- в) спосіб вивчення літератури, при якому біографія і особистість письменника розглядаються як несуттєві для розуміння творчості.

8. Встановіть відповідність між письменником та його псевдонімом

а) Марк Твен	Анрі Марі Бейль
б) Шолом Алейхем	Семюель Ленгхорн Клеменс
в) Стендаль	Шолом Рабинович.

9. Предмет літературно-краєзнавчої роботи - це

- а) вивчення зв'язків українських та зарубіжних письменників з Україною, рідним краєм;
- б) вивчення контактних зв'язків зарубіжних і вітчизняних письменників, які проживали в Європі;
- в) вивчення родинних зв'язків зарубіжних і вітчизняних письменників, які проживали на Житомирщині.

10. Визначте етап вивчення художнього твору, на якому традиційно розглядається біографія письменника:

- а) підготовка до аналізу;
- б) підготовка до сприйняття;
- в) підсумки.

Семінарське заняття № 8

Тема: Розвиток мовлення учнів на уроках зарубіжної літератури.

***Мета:** познайомити здобувачів освіти з сучасним методичним баченням розвитку зв'язного мовлення учнів як важливого завдання літературного компоненту освіти; охарактеризувати ефективні методи, прийоми, форми роботи для системної та послідовної реалізації цього завдання.*

***Ключові поняття:** мовна особистість, мовленнєва діяльність, усне та писемне мовлення, жанри усного та писемного мовлення, між предметні зв'язки.*

План

1. Роль шкільних предметів, що входять до літературного компоненту загальної середньої освіти, у формуванні мовленнєвої особистості учня.

2. Специфіка літератури як виду мистецтва і завдання розвитку зв'язного мовлення.

3. Значення формування рецептивної, репродуктивної та продуктивної мови учня.

4. Мета та завдання розвитку мовлення в системі літературної освіти. Міжпредметні зв'язки й інтегровані курси.

5. Основні жанри усного мовлення учнів на уроках зарубіжної літератури. (усна відповідь, аналіз відповіді, доповідь, переказ). Проблема оцінювання усного мовлення учнів.

4. Основні жанри писемного мовлення учнів на уроках зарубіжної літератури. Види творів.

5. Уроки розвитку зв'язного мовлення у системі уроків із зарубіжної літератури.

Практичні завдання

1. Створити таблицю, проаналізувавши чинні програми із зарубіжної та української літератури, що відображала б етапи розвитку зв'язного мовлення, освоєння жанрів усного та писемного мовлення від 5 до 11 класу.

2. Виконати взірцевий варіант одного (за власним вибором) жанру шкільної писемної роботи з розвитку мовлення (написати твір).

Література

Основна:

1. Мірошниченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник. К., 2010.

2. Ніколенко О. М., Куцевол О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури: посібник. 5–11 класи. К., 2003.

3. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник. К., 2007.

Додаткова:

1. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах. К., 2000.

2. Степанішин Б. Викладання української літератури в школі. К., 1995.

3. Струганець А. Культуромовна діяльність учителя. *Дивослово*. 1997. № 11 С. 15–17.

4. Султанов Ю.І. Особливості літературного розвитку учнів 5–7 класів. *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 1999. № 8. С. 2–7.

5. Шуляр В. І. Урок літератури в умовах 12-річної школи: 5–9 класи. Миколаїв, 2006.

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Мета заключного етапу роботи з художнім текстом літературного твору –

а) навчити учнів особистісно освоювати й використовувати набуте в процесі текстуального вивчення розуміння літературного твору;

б) навчити учнів узагальнювати й відтворювати здобуті знання про життя письменника;

в) навчити учнів систематизувати й узагальнювати історико-літературні знання.

2. Розвиток мовлення учнів спрямований на

- а) розвиток умінь і навичок у писемній та усній формі передавати свої думки та будувати власні висловлювання;
- б) розвиток умінь і навичок у писемній та усній формі передавати чужі думки та компліювати чужі висловлювання;
- в) розвиток умінь і навичок у писемній та усній формі привласнювати чужі думки та приховувати власні судження.

3. Види уроків розвитку зв'язного мовлення:

- а) уроки написання творчих робіт на основі життєвих вражень, складання усних відповідей на питання, написання творів різних жанрів, урок аналізу письмових робіт;
- б) уроки написання творчих робіт на основі життєвих вражень, складання усних відповідей на питання, списування творів різних жанрів, урок аналізу письмових робіт;
- в) уроки написання творчих робіт на основі життєвих вражень, складання усних відповідей на питання, списування творів різних жанрів, урок читання письмових робіт.

4. Орієнтовна структура уроку розвитку мовлення:

- а) вступне слово вчителя, словникова робота, бесіда, переказ або розповідь, обговорення, заключне слово вчителя;
- б) вступне слово вчителя, словникова робота, бесіда, переказ або розповідь, обговорення, інсценізація, заключне слово вчителя;
- в) вступне слово вчителя, словникова робота, бесіда, переказ або розповідь, обговорення, інсценізація, заключне слово вчителя, екскурсія.

5. Види робіт з розвитку мовлення:

- а) усний відгук, написання простого (складного) плану твору, складання усної (письмової) оповіді за малюнком, перекази творів, письмові творчі роботи;
- б) усний відгук, написання простого (складного, складеного) плану твору, складання усної (письмової) оповіді за малюнком, перекази творів, письмові творчі роботи;
- в) усний відгук, написання простого (складного, складеного) плану твору, складання усної (письмової) оповіді за малюнком, перекази творів, письмові творчі роботи вчителів.

6. Укажіть головні завдання розвитку мовленнєвої діяльності учнів у процесі вивчення літератури

- а) збагачення словникового запасу на матеріалі художніх творів світового письменства;
- б) розвиток зв'язного усного і писемного мовлення та вдосконалення його виразності;
- в) розвиток навичок аналізу художнього твору.

7. Укажіть вид діяльності учнів на заняттях з літератури, у процесі якої найефективніше відбувається розвиток мовлення учнів:

- а) читацька;
- б) комунікативна;
- в) художня.

8. Оберіть різновид письмової роботи для учнів 5-7 класів:

- а) написання твору на літературну тему проблемного характеру;
- б) підготовка реферату за декількома джерелами;
- в) складання плану характеристики персонажа твору.

9. Вкажіть твір, при аналізі якого використання переказу тексту або складання плану є недоцільним

- а) «Останній листок» О. Генрі;
- б) «Гостина старої дами» Ф. Дюрренматта;
- в) «Падло» Ш. Бодлера.

10. Визначте провідний принцип розвитку мовленнєвої діяльності у процесі вивчення літератури:

- а) урахування міжпредметних зв'язків;
- б) наступності зі змістом та організацією мовленнєвої діяльності, що здійснюється у молодших, середніх та старших класах;
- в) зв'язок із твором, що вивчається.

Тема для самостійного опрацювання

Позакласна робота із зарубіжної літератури.

Мета: ознайомити здобувачів освіти з позакласною роботою як важливим чинником літературної освіти учнів ЗЗСО, основними принципами її організації, формами, у яких вона може бути реалізована; сформулювати цікавість до можливостей творчого самовираження й розвитку в процесі здійснення позакласної роботи із зарубіжної літератури.

Ключові поняття: позакласна робота, творчість, форми позакласної роботи, культурна традиція.

План

1. Позакласна робота у системі шкільної освіти. Позакласне читання та позакласна робота.
2. Основні принципи здійснення позакласної роботи.
3. Функції позакласної роботи як складової шкільного літературного курсу.
4. Неперіодичні форми позакласної роботи.
5. Позакласна робота на постійній основі.
6. Шкільний літературний гурток.
7. Літературний музей у школі.
8. Шкільний театр.

Практичні завдання

1. Розробити проєкт позакласної роботи з зарубіжної літератури на постійній основі – літературний гурток, читацький клуб, поетична вітальня, літературознавча лабораторія, шкільний театр тощо.
2. Розробити план-конспект позакласного заходу з зарубіжної літератури, беручи до уваги вибіркового компонента чинної програми (будь-яка форма позакласної роботи – за вибором).

Література

Основна:

1. Клименко Ж. В., Ісаєва О. О. Зарубіжна література. Позакласні заходи. 5-6 кл.: Посіб. для вчителя. Х. : Веста, 2004.
2. Клименко Ж. В., Ісаєва О. О. Зарубіжна література. Позакласні заходи. 7-8 кл.: Посіб. для вчителя. Х. : Веста, 2004.
3. Мірошніченко Л. Ф., Дишлюк Ю. М. Зарубіжна література. Позакласні заходи. Х., 2004.

Додаткова:

1. Білецький Д. М. Позакласна і позашкільна робота з літератури. К. : Рад. шк., 1962.
2. Глухова Г. К. Позакласна робота як засіб підвищення ефективності уроку. К. : Рад. шк., 1980.

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Позакласне читання з літератури – це процес

- а) керований учителем;
- б) стихійний;
- в) керований учнем.

2. Види позакласної роботи з літератури:

- а) систематичні, епізодичні;
- б) систематичні, постійні;
- в) епізодичні, яскраві.

3. Систематичні форми позакласної роботи:

- а) літературний гурток, шкільний театр, літературний клуб, літературна газета;
- б) літературний гурток, шкільний театр, літературний клуб, літературна екскурсія;
- в) літературний вечір, шкільний театр, літературний клуб, літературна газета.

4. Епізодичні форми позакласної роботи:

- а) літературні екскурсії, літературні вечори, літературні виставки, літературні ігри та розваги, літературне кафе;
- б) літературні екскурсії, літературні вечори, літературні виставки, літературні ігри та розваги, літературний гурток;
- в) літературні екскурсії, літературні вечори, літературні вікторини.

5. Позакласна робота з літератури – це

- а) система навчально-виховних заходів, які проводяться у вільний від уроків час та спрямовані на поглиблення літературної освіти, всебічний розвиток та виховання учнів;
- б) система ідеологічно-виховних заходів, які проводяться у вільний від уроків час та спрямовані на поглиблення літературної освіти, всебічний розвиток та виховання учнів;
- в) система патріотично-виховних заходів, які проводяться у вільний від уроків час та спрямовані на поглиблення літературної освіти, односторонній розвиток та контролювання учнів.

6. Форми проведення засідань літературного гуртка:

- а) семінар, диспут, двобій, вікторина, творчі конкурси, огляд навчального відеофільму, екскурсія, робота в бібліотеках тощо;
- б) семінар, диспут, вікторина, творчі конкурси, огляд навчального відеофільму, екскурсія, робота в бібліотеках тощо;
- в) семінар, диспут, дискусія, вікторина, творчі конкурси, огляд навчального відеофільму, екскурсія, робота в бібліотеках, екскурсія в цирк тощо.

7. Урок позакласного читання – це

- а) класна робота;
- б) позакласна робота;
- в) дослідницька робота.

8. Оберіть правильне твердження:

- а) позакласне і самостійне читання з літератури – синонімічні поняття;
- б) позакласне читання з літератури – це різновид самостійного читання;
- в) позакласне і самостійне читання – процеси, не пов'язані між собою.

9. Визначте принцип організації уроку позакласного читання у 5-му класі за арабською народною казкою «Синдбад-мореплавець» (після вивчення казки братів Грімм «Пані Метелиця», наприкінці теми «Усна народна творчість»):

- а) проблемно-тематичний;
- б) персонажний;
- в) жанровий.

10. Хто з митців подорожував Україною:

- а) О. де Бальзак, Анрі Барбюс, Райнер Марія Рільке;
- б) О. де Бальзак, Анрі Барбюс, Райнер Марія Рільке, А. Малишко;
- в) О. де Бальзак, Анрі Барбюс, Райнер Марія Рільке, Сервантес.

Практичне завдання до заліку

Презентація розробки уроку зарубіжної літератури.

***Мета:** застосувати на практиці отримані в процесі засвоєння освітньої компоненти «Методика вивчення зарубіжної літератури» знання; сформулювати початкові методичні вміння, пов'язані з втіленням дослідницької діяльності вчителя у конструкцію конкретного уроку зарубіжної літератури.*

***Ключові поняття:** план-конспект уроку, тип уроку, навчальна та дидактична мета, структура уроку, аналіз та оцінка уроку, критерії успішності уроку.*

Теоретичні питання

1. Основні принципи вивчення зарубіжної літератури у 5–7, 8–9, 10–11 класах.
2. Врахування вікових особливостей учнів процесі засвоєння історико-літературних знань, теоретико-літературних понять та текстуального вивчення літературних творів.
3. Урок зарубіжної літератури у 5 класі.
4. Урок зарубіжної літератури у 6 класі.
5. Урок зарубіжної літератури у 7 класі.
6. Урок зарубіжної літератури у 8 класі.
7. Урок зарубіжної літератури у 9 класі.
8. Урок зарубіжної літератури у 10 класі.
9. Урок зарубіжної літератури у 11 класі.

Інструкції до підготовки

1. З опорою на чинну програму із зарубіжної літератури, розробіть план-конспект уроку у середніх або старших класах загальноосвітньої школи. Підготуйте презентацію своєї методичної розробки.
2. Підготуйтеся аналізувати та оцінювати розробки інших студентів (обґрунтуйте свій погляд на критерії оцінки та показники успішності уроку).

Література

Основна:

1. Мірошниченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник. К., 2010.
2. Ніколенко О. М., Куцевол О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури: посібник. 5–11 класи. К., 2003.
3. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник. К., 2007.

Додаткова:

1. Клименко Ж. В. Компаративний підхід до викладання літератури в школі. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2010. № 12.
2. Клименко Ж. В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи. К., 2006.
3. Ковбасенко Ю. І. Г. Флобер «Пані Боварі». А. Доде. Цикл творів про Тартарена: матеріали до уроків літератури. 10 клас // Відродження. Мови, літератури, історія народів України у національних школах. К., 1994.
4. Ковбасенко Ю. І. Життєвий і творчий шлях Ф. Достоєвського. «Злочин і кара» як філософський поліфонічний соціально-психологічний роман. *Зарубіжна література*. 2010. № 26.
5. Ніколенко О. М. Художність в оцінці творів мистецтва. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2014. № 3. С. 9–10.
6. Ситченко А. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу. К., 2004.
7. Словник художніх засобів і тропів [автор-укладач В. Ф. Святовець]. К., 2011.
8. Султанов Ю.І. Особливості літературного розвитку учнів 5–7 класів. *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 1999. № 8. С. 2–7.
9. Шуляр В.І. Урок літератури в умовах 12-річної школи: 5–9 класи. Миколаїв, 2006.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ»

1. Методологічні засади викладання зарубіжної літератури у школі.
2. Предметно-об'єктна сфера методики вивчення зарубіжної літератури.
3. Специфічні методи дослідження в галузі методики вивчення зарубіжної літератури.
4. Зв'язок методики з іншими дисциплінами, її прикладний характер.
5. Історія питання. Основні етапи розвитку методики викладання зарубіжної літератури.
6. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти та положення «Концепції Нової української школи» (2016).
7. Роль зарубіжної літератури у формуванні ключових компетентностей.
8. Запровадження наскрізних ліній у вивченні зарубіжної літератури.
9. Завдання, принципи та етапи вивчення зарубіжної літератури у ЗЗСО.
10. Структура літературного компоненту освіти та структура навчальної програми із зарубіжної літератури.
11. Літературна компетентність та її складники. Основні компетенції літературного компонента Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти.
12. Принципи викладання зарубіжної літератури у 5–9 класах. Навчальна програма для базової загальної середньої освіти.
13. Принципи викладання зарубіжної літератури у 10–11 класах. Навчальна програма для базової загальної середньої освіти.
14. Шкільний вчитель як соціальна роль. Професійні вимоги до особистості вчителя-словесника.
15. Напрями діяльності вчителя.
16. Специфіка викладання зарубіжної літератури.
17. Планування роботи вчителя словесника. Календарно-тематичний план.

18. Кабінет зарубіжної літератури як навчально-методичний центр. Рада кабінету.
19. Три етапи роботи над уроком.
20. Тип уроку. Проблема класифікації (Махмутов, Голубков, Соколов, Кудряшов, Пасічник).
21. Структура уроку. Характеристика основних елементів структури. Поурочне планування.
22. Критерії оцінки уроку та аналіз оцінки.
23. Поняття про метод навчання. Принципи класифікації методів.
24. Метод – прийом – вид діяльності.
25. Методи та чотири ступені в логіці пізнання літератури як навчальної дисципліни.
26. Значення уроків вивчення творів у структурі навчальної дисципліни.
27. Специфіка вивчення літературних творів у 5–9 та 10–11 класах.
28. Етапи вивчення твору.
29. Проблема шкільного аналізу літературного твору. Літературознавча концепція як основа аналізу літературного твору на уроці зарубіжної літератури.
30. Методологія шкільного аналізу й проблеми літературознавчої методології.
31. Шляхи шкільного аналізу літературного твору.
32. Аналіз та інтерпретація. Інтерсуб'єктивна значущість навчальної інтерпретації літературного твору.
33. Теоретико-літературні поняття у системи шкільної літературної освіти.
34. Основні принципи вивчення теорії літератури на уроці. Три рівні теоретико-літературних понять.
35. Теорія літератури в програмах із зарубіжної літератури. Етапи засвоєння теоретико-літературних понять.
36. Питання теорії літератури у календарно-тематичному плані. Методи, прийоми та засоби вивчення теорії літератури.
37. Вивчення літературного твору у його родовій специфіці.
38. Біографічний метод у літературознавстві й проблеми вивчення біографії письменника у ЗЗСО.

39. Особливості вивчення творчого шляху письменника у 5–9 класах. Специфіка вивчення біографії письменника у старших класах.
40. Значення формування рецептивної, репродуктивної та продуктивної мови учня. Мета та завдання розвитку мовлення в системі літературної освіти.
41. Основні жанри усного та писемного мовлення учнів на уроках зарубіжної літератури.
42. Функції позакласної роботи як складової шкільного літературного курсу. Форми позакласної роботи. Шкільний літературний гурток.
43. Елементи компаративного аналізу на уроці зарубіжної літератури.
44. Особливості вивчення історико-літературного матеріалу на уроці зарубіжної літератури (на прикладі конкретної теми).
45. Міжпредметні зв'язки на уроці зарубіжної літератури (на прикладі конкретної теми).
46. Урок текстуального вивчення літературного твору (на конкретному прикладі).
47. Пообразний шлях аналізу літературного твору на уроці зарубіжної літератури (на прикладі конкретного твору).
48. Методи та прийоми викладу історико-літературного матеріалу (на прикладі конкретної теми – за вибором).
49. Мотиви вибору шляху аналізу твору на уроці його текстуального вивчення (на конкретному прикладі).
50. Евристичний метод у роботі вчителя зарубіжної літератури (на прикладі конкретної теми). Обґрунтування вибору методу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Ісаєва О. О. Виклики сучасності і шкільна літературна освіта в Україні: у пошуках відповідностей. *Актуальні проблеми професійної підготовки студентів-філологів до роботи в сучасному просторі*: [збірник статей] / редкол.: І. В. Козлик (голова) й ін. Івано-Франківськ: Симфонів форте, 2017. Вип. 1. С. 29–37.

2. Ісаєва О. О. Значення самостійних шкільних курсів «Українська література» і «Зарубіжна література» для майбутньої успішної життєдіяльності сучасної особистості цифрової епохи. *П'яті Волошинські читання. Творча майстерня Ніли Волошиної у перспекції філологічного простору Нової української школи: тези доповідей Усеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 22–25 червня 2017 року)*. Миколаїв: ОІППО. 2017. С. 56–59.

3. Ісаєва О. О. Чи буде особистість майбутнього Homo legens. *Дивослово*. 2014. № 4 (685). С. 2-10.

4. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах. Київ, 2010.

5. Токмань Г. Екзистенціально-діалогічне прочитання художнього тексту : Вибрані студії. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2016.

Додаткова:

1. Астрахан Н. І. Буття літературного твору: аналітичне та інтерпретаційне моделювання : монографія. Київ: Академвидав, 2014.

2. Астрахан Н. І. Гаррі Поттер Дж. К. Ролінг: розвивальний потенціал дидактичної інтерпретації. *Science and Education. Педагогіка – Education*. 2019. Issue 4. С. 31–40.

3. Астрахан Н. І. Теорія літератури : основи, традиції, актуальні проблеми : навчальний посібник. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021.

4. Бугайко Т. Ф., Бугайко Ф. Ф. Майстерність учителя-словесника. Київ: Рад. школа, 1963.

5. Герасимов Ю. О. Виразне читання медитативної лірики Ліни Костенко (на прикладі програмної поезії «Страшні слова, коли вони мовчать...»). *Українська мова та література*. № 6 (776). 2013. С. 38-41.

6. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Наук.-метод. посіб. Київ: МАУП, 2000.

7. Ісаєва О. О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів при вивченні зарубіжної літератури: Посібник для вчителя. Київ: Ленвіт, 2000.

8. Ісаєва О. О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури. Київ, 2003.
9. Капська А. Й. Як навчити учнів виразно читати. Київ: Рад. школа, 1978.
10. Клочек Г. Сучасна шкільна мовно-літературна освіта: спроба системного аналізу. *Дивослово*. 2002. № 4. С. 26–32.
11. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004.
12. Лісовський А. М. Морфологія художності твору і вивчення літератури в школі. Київ: Ленвіт, 2005.
13. Літературознавчий словник-довідник / Ред. кол.: Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко. 2-е вид., випр., доп. Київ: Академія, 2006. (Nota bene).
14. Мацапура В. Особливості лірики та різні підходи до її аналізу. *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 1998. № 11.
15. Ніколенко О. М., Куцевол О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури. Київ: Академія, 2003.
16. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах. Київ, 2000.
17. Пелипейко І. А. Вивчення ліричних творів у 8–10 класах. Київ, 1982.
18. Степанішин Б. Викладання української літератури в школі. Київ, 1995.
19. Султанов Ю. І. Особливості літературного розвитку учнів 5–7 класів. *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 1999. № 8. С. 2–7.
20. Ткаченко А. О. Мистецтво слова: Вступ до літературознавства. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2003.
21. Шалагінов Б. Б. Науковий та «шкільний» аналізи художнього тексту *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2004. № 6. С. 6–9.
22. Шуляр В. І. Урок літератури в умовах 12-річної школи: 5–9 класи. Миколаїв, 2006.

Інтернет-ресурси:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020р. № 898) URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Електронна бібліотека «Джерело». URL: <http://ukrlib.com>

3. Зарубіжна література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 класи (2012р. зі змінами 2015-2017рр. URL: <https://www.google.ru/url?url=https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
4. Зарубіжна література. Програма для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. URL: <https://www.google.ru/url?url=https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
5. Ісаєва О. О. Методи вичення зарубіжної літератури в школі. URL: <http://www.isaieva.kiev.ua/downl-f/prez-1-2-metod.pdf>
6. Концепція Нової української школи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednyaua-sch-2016/konceptiya.html>
7. Мінстерство освіти і науки України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua/>
8. Штейнбук Ф. Методика викладання зарубіжної літератури в школі. Тернопіль, 2009. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/437729.pdf